

GTİP ve gümrük rejimleri

12 haneli GTİP nasıl okunur, sekiz gümrük rejimi ne işe yarar?

Hazırlayan: Özgür Konakcı · Seviye: Orta · Sürüm: 13 Ekim 2026

Çevrimiçi ve interaktif sürüm: <https://ozgurkonakci.com/rehber/gtip-ve-gumruk-rejimleri/>

KISA CEVAP

GTİP (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu), Türkiye'de eşyanın gümrük tarifesindeki yerini gösteren 12 haneli koddur. İlk 6 hane Dünya Gümrük Örgütü'nün Armonize Sistemi'dir ve tüm üye ülkelerde ortaktır; 7–8. haneler AB'nin Kombine Nomenklatürü, 9–10. haneler Türkiye'nin ulusal alt pozisyonları, 11–12. haneler istatistik kodlarıdır. Eşya, Gümrük Kanunu'nda sayılan sekiz gümrük rejiminden birine tabi tutularak ithal veya ihraç edilir.

GTİP nedir?

Gümrükte her eşya bir kodla tanımlanır. Bu kod; gümrük vergisini, KDV ve diğer vergileri, ithalat ve ihracat kısıtlamalarını, istatistikleri ve tercihli tarifeleri belirler. Türkiye'de bu kodun adı **GTİP (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu)**'dur ve **12 hanedir**.

GTİP'in temeli, Dünya Gümrük Örgütü'nün (WCO) **Armonize Sistemi (HS)**'dir. HS'nin ilk 6 hanesi dünyada ortak olduğu için, aynı ürün Türkiye'de, Almanya'da ve Çin'de ilk 6 hanede aynı kodla tanımlanır.

12 hane nasıl okunur?

Ticaret Bakanlığı'nın tanımına göre:

- 1–6. haneler:** Dünya Gümrük Örgütü'ne üye tüm ülkelerce kullanılan **Armonize Sistem**. İlk 2 hane fasıl (chapter), ilk 4 hane pozisyon (heading), ilk 6 hane alt pozisyonudur (subheading).
- 7–8. haneler:** AB ülkelerinin kullandığı **Kombine Nomenklatür (KN)**. Gümrük Birliği nedeniyle Türkiye de bu yapıyı kullanır.
- 9–10. haneler:** Türkiye'deki farklı vergi uygulamaları nedeniyle açılan **ulusal pozisyonlar**.
- 11–12. haneler:** **İstatistik** kodları.

Haneler	Düzey	Kaynak	Örnek
1–2	Fasıl	HS	54 · 54 — Sentetik veya suni filamentler; sentetik veya suni dokumaya elverişli maddelerden şeritler ve benzerleri

Haneler	Düzey	Kaynak	Örnek
3-4	Pozisyon	HS	5407 · 5407 — Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat
5-6	Alt pozisyon	HS	540761 · 5407.61 — Ağırlık itibarıyla %85 veya daha fazla tekstüre edilmemiş poliester filamentleri içerenler
7-8	Kombine Nomenklatür	AB KN	54076190
9-10	Ulusal alt pozisyon	Türkiye	5407619090
11-12	İstatistik kodu	Türkiye	540761909011

Örnek kod, Ticaret Bakanlığı'nın tarife sayfasındaki örnektir (5407.61.90.90.11). Armonize Sistem düzeyindeki açıklamalar özet çeviridir; resmî metin Türk Gümrük Tarife Cetveli'ndedir. 9-12. hanelerin anlamı tarife cetvelinde yer alır.

GTİP nasıl belirlenir?

Doğru GTİP; ürünün ne olduğuna, neyden yapıldığına, nasıl çalıştığına ve nerede kullanıldığına bakılarak, tarife cetvelindeki **fasıl ve pozisyon notları** ile Armonize Sistem'in **genel yorum kuralları** kullanılarak belirlenir. Benzer görünen iki ürün çok farklı vergilere tabi olabilir.

Tereddüt hâlinde Ticaret Bakanlığı'ndan **bağlayıcı tarife bilgisi (BTB)** alınabilir. BTB, belirli bir eşyanın sınıflandırması hakkında gümrük idaresini bağlayan yazılı karardır.

Yanlış GTİP'in sonuçları: Eksik ödenen vergiler ve cezalar, izin veya lisans gerektiren eşyada yaptırım, tercihli tarifeden yararlanamama ve ihracatta alıcının ülkesinde sorun.

Gümrük rejimleri

Gümrük Kanunu'na göre eşya, gümrükte sekiz rejimden birine tabi tutulur:

TEMEL

Serbest dolaşıma giriş

Yabancı eşyanın vergileri ödenerek ve ticaret politikası önlemleri uygulanarak Türk eşyası statüsü kazanması. Klasik ithalat.

TEMEL

İhracat

Türk eşyasının Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkarılması.

TEMEL

Transit

Eşyanın vergileri ödenmeden, gümrük gözetimi altında bir noktadan diğerine taşınması (ör. bir ülkeden diğerine Türkiye üzerinden). NCTS ile yürütülür.

EKONOMİK ETKİLİ

Gümrük antrepo

Yabancı eşyanın vergileri ödenmeden antrepoda bekletilmesi; vergi, eşya serbest dolaşıma girdiğinde ödenir.

EKONOMİK ETKİLİ**Dahilde işleme**

İhraç edilecek ürünlerde kullanılan ithal girdilerin vergisiz ithali; belirli sürede ihracat taahhüdü.

EKONOMİK ETKİLİ**Gümrük kontrolü altında işleme**

Eşyanın, daha düşük vergiye tabi bir ürüne dönüştürülerek serbest dolaşıma sokulması.

EKONOMİK ETKİLİ**Geçici ithalat**

Fuar, numune, mesleki ekipman gibi eşyanın vergilerden tamamen veya kısmen muaf olarak geçici süreyle getirilip yeniden ihraç edilmesi; ATA karnesi kullanılabilir.

EKONOMİK ETKİLİ**Hariçte işleme**

Türk eşyasının işlenmek veya onarılmak üzere geçici olarak ihraç edilip, işlem sonucu ürünün vergi avantajıyla geri getirilmesi.

Gümrük rejimine tabi tutulma dışında eşyaya uygulanabilecek diğer "gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanımlar" şunlardır: serbest bölgeye girme, Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihraç, imha ve gümrüğe terk.

Gümrük kıymeti

İthalatta gümrük vergisi çoğunlukla eşyanın **gümrük kıymeti** üzerinden hesaplanır. Gümrük kıymeti, Dünya Ticaret Örgütü'nün kıymet anlaşmasına dayanır ve temel olarak eşyanın **işlem değerine** (filen ödenen veya ödenecek fiyat), Türkiye gümrük sınırına kadar olan navlun ve sigorta gibi belirli unsurlar eklenerek bulunur. Bu yüzden Incoterms kuralı, gümrük kıymetinin hesaplanmasını da etkiler.

Menşe ve dolaşım belgeleri

- **A.TR dolaşım belgesi:** Türkiye–AB Gümrük Birliği kapsamındaki sanayi ürünlerinin serbest dolaşımda olduğunu gösterir. Menşe belgesi değildir.
- **EUR.1 / EUR-MED:** Serbest ticaret anlaşmalarında ve Gümrük Birliği dışında kalan ürünlerde (ör. tarım ürünleri) tercihli tarifeden yararlanmak için kullanılan menşe belgeleri.
- **Menşe şahadetnamesi:** Eşyanın hangi ülkede üretildiğini gösteren genel menşe belgesi; tercihli vergi sağlamaz ama birçok ülke ve akreditif ister.

Yetkilendirilmiş Yükümlü (AEO)

Gümrük mevzuatına uyum, mali yeterlilik ve güvenlik kriterlerini sağlayan firmalar **Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası (AEO)** alabilir. Bu statü daha az fiziki kontrol, basitleştirilmiş usuller ve bazı ülkelerle karşılıklı tanınma gibi kolaylıklar sağlar.

Kendinizi test edin

1. GTİP'in hangi haneleri tüm dünyada ortaktır? (Cevap: İlk 6 hane, yani Armonize Sistem.)
2. Yurt dışından getirdiği kumaşı işleyip gömlek olarak ihraç edecek bir firma hangi rejimi kullanabilir? (Cevap: Dahilde işleme rejimi.)

3. Almanya'ya ihraç edilen bir sanayi ürünü için hangi belge düzenlenir? (Cevap: Gümrük Birliği kapsamındaki sanayi ürünlerinde A.TR dolaşım belgesi.)

Sık sorulan sorular

GTİP kaç hanedir?

Türkiye'de GTİP 12 hanedir. İlk 6 hane Armonize Sistem (tüm Dünya Gümrük Örgütü üyelerinde ortak), 7–8. haneler AB Kombine Nomenklatürü, 9–10. haneler farklı vergi uygulamaları için açılan ulusal pozisyonlar, 11–12. haneler istatistik kodlarıdır.

Bir ürünün GTİP'i nasıl bulunur?

Türk Gümrük Tarife Cetveli'ndeki fasıl ve pozisyon notları ile Armonize Sistem'in yorum kuralları kullanılarak belirlenir. Tereddüt hâlinde Ticaret Bakanlığı'ndan bağlayıcı tarife bilgisi (BTB) alınabilir. Yanlış GTİP, eksik vergi ve ceza riskine yol açar.

Dahilde işleme rejimi nedir?

İhraç edilecek ürünlerin üretiminde kullanılan ithal hammadde ve ara malların, gümrük vergileri ve ticaret politikası önlemleri uygulanmadan ithal edilmesine imkân veren ekonomik etkili gümrük rejimidir. Karşılığında belirli süre içinde ihracat taahhüdü yerine getirilmelidir.

A.TR ile EUR.1 arasındaki fark nedir?

A.TR dolaşım belgesi, Türkiye–AB Gümrük Birliği kapsamındaki sanayi ürünlerinin serbest dolaşımda olduğunu gösterir; menşe belgesi değildir. EUR.1 ise tercihli menşe belgesidir ve serbest ticaret anlaşmaları ile Gümrük Birliği dışında kalan ürünlerde (ör. tarım ürünleri) indirimli vergiden yararlanmak için kullanılır.

KAYNAKLAR

T.C. Ticaret Bakanlığı — Tarife sıkça sorulan sorular (GTİP'in 12 haneli yapısı) — <https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/ticari/tarife>

Gümrük Rehberi (Ticaret Bakanlığı) — Gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanım ve gümrük rejimleri —

<https://gumrukrehberi.gov.tr/sayfa/g%C3%BCmr%C3%BCK%A7e-onaylanm%C4%B1%C5%9F-i%C5%9Flem-veya-kullan%C4%B1m-ve-g%C3%BCmr%C3%BCK-rejimleri>

4458 sayılı Gümrük Kanunu — <https://www.mevzuat.gov.tr/>

Dünya Gümrük Örgütü (WCO) — Harmonized System — <https://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/overview/what-is-the-harmonized-system.aspx>

Bu rehber eğitim amaçlıdır ve yazarın kişisel görüşlerini yansıtır; KINAY'ın kurumsal görüşü değildir. Sözleşme, gümrük ve finans kararlarında güncel resmî kaynaklara ve uzmanlara başvurun. Incoterms® Uluslararası Ticaret Odası'nın (ICC) tescilli markasıdır.

© 2026 Hakan Özgür Konakcı · ozgurkonakci.com. Bu belge, kaynak (ozgurkonakci.com) gösterilerek eğitim amaçlı paylaşılabılır ve çoğaltılabilir; ticari amaçla kullanılamaz.